

FILOLOGIA POLSKA I STOPIEŃ

LITERATURA NA ŚWIECIE – WYKŁADY MONOGRAFICZNE

(III rok, semestr 5 zimowy, 30 godzin)

Dr hab. Anna Sitko, prof. UŚ

Kłopoty z recepcją. Twórcy i ich dzieła wobec prześladowań, pozwów sądowych oraz „zmowy milczenia”(2 poł. XVIII-XIX w.)

Wykłady zostaną poświęcone utworom literackim powstałym w 2 połowie XVIII oraz w XIX wieku (amerykańskim, angielskim, francuskim, niemieckim, rosyjskim), których rozpowszechnianie (w obiegu rękopiśmiennym, na łamach prasy, w edycjach samoistnych) stało się przyczyną kłopotów ich twórców. Musieli salwować się ucieczką spod władzy feudała (np. F. Schiller), udawać się na czasową emigrację (np. A. L. H. de Staël-Holstein, V. Hugo), zmierzyć się z cenzurą (np. Stendhal, Ch. Dickens, Ch. Baudelaire, T. Hardy, W. Whitman, G. Hauptmann), czasem stawać przed sądem pod zarzutem obrazy moralności (G. Flaubert). Zdarzało się również, że na mocy ustawy parlamentu pisarze zostawali objęci zakazem druku (K. Gutzkow, H. Heine i inni przedstawiciele Młodych Niemiec) lub stawali się obiektem intrygi, której tragicznym finałem była śmierć („kto zabił A. Puszkina?” pytał Wiktor Woroszyński, ale podobne pytanie rodzi zgon np. M. Lermontowa). Niekiedy – z różnych powodów - autora we własnej ojczyźnie skazywano na całe dziesięciolecia na zapomnienie (np. G. G. N. Byron, E. A. Poe), choć jego twórczość cieszyła się zasłużoną sławą i uznaniem w innych krajach, stając się inspiracją dla nowych nurtów artystycznych. Bywało i tak, iż niezgodny z wolą artysty odbiór utworów przez czytelników stawał się przyczyną jego choroby (np. M. Gogol).

Wybór sugerowanej literatury:

1. F. Schiller: *Zbójcy*. Przekł. F. Konopka. Oprac. O. Dobijanka-Witczakowa. Wrocław 1986.
2. F. R. Chateaubriand: *Rene*. Przekł. T. Żeleński-Boy. Oprac. A. Tatariewiczowa. Wrocław 1964.
3. A. L. H. de Staël- Holstein: *Korynna, czyli Włochy*. Przekł. Ł. Rautenstrauchowa, K. Witte. Oprac. A. Jakubiszyn-Tatariewiczowa. Wrocław 1962.
4. J. Macpherson: *Pieśni Osjana*. Przekł. S. Goszczyński. Weryfikacja przekł. i oprac. J. Skrzetelski. Wrocław 1980.
5. H. Walpole: *Zamczysko w Otranto. Opowieść gotycka*. Przekł. M. Przymanowska. Kraków 1974.
6. M. G. Lewis: *Mnich. Powieść*. Przekł., wstęp, oprac. Z. Sinko. Wrocław 1964.
7. J. Austen: *Duma i uprzedzenie*. Przekł. A. Przedpeńska-Trzeciakowska. Warszawa 1975.
8. Byron: *Wybór dzieł*. T. 1-3. Wybór, przedmowa, red. i przypisy J. Żuławski. Warszawa 1986.
9. M. W. Shelley: *Frankenstein*. Przekł. H. Goldmann. Poznań 1989.
10. A. Gribojedow: *Mądremu biada. Komedia w czterech aktach*. Przekł. J. Tuwim. Wstęp, oprac. W. Jakubowski. Wrocław 1960.
11. A. Puszkina: *Eugeniusz Oniegin*. Przekł. A. Ważyk. W: Idem: *Dzieła wybrane*. T. 3. Warszawa 1954.
12. M. Lermontow: *Bohater naszych czasów*. Przekł. W. Rogowicz. Wstęp, oprac. W. Jakubowski. Wrocław 1966.
13. M. Gogol: *Rewizor. Komedia w 5 aktach*. Przekł. J. Tuwim. Wstęp, oprac. A. Walicki. Wrocław 1966.
14. Stendhal: *Czerwone i czarne. Kronika z 1830 r.* Przekł. T. Żeleński-Boy. Posłowie M. Żurowski. Warszawa 1985.
15. E. A. Poe: *Zagłada domu Usherów*. Przekł. B. Leśmian. W: Idem: *Opowieści niesamowite*. Przekł. B. Leśmian i S. Wyrzykowski. Kraków 1976.
16. H. B. Stowe: *Chata wuja Toma*. Przekł. J. Walicki. Oprac. D. Sadkowska. Wrocław 1997.
17. H. Heine: *Dzieła wybrane*. T. 1-2. Wybór, red., przypisy A. Sowiński. Warszawa 1956.
18. G. Flaubert: *Pani Bovary*. Przekł. A. Micińska. Przedmowa J. Parandowski. Warszawa 1974.
19. E. Brontë: *Wichrowe Wzgórze*. Przekł. J. Sujkowska. Oprac. B. Bałutowa. Wrocław 1990.

20. G. Eliot: *Młyn nad Flossą*. Przekł. A. Przedpeńska-Trzeciakowska. Oprac. A. Szala. Wrocław 1991.
21. T. Hardy: *Tessa d'Urberville. Historia kobiety czystej*. Przekł. R. Czekańska-Heymanowa. Oprac. J. Jędrzejewski. Wrocław 2006.
22. T. Hardy: *Juda nieznan*y. Przekł. E. Kołaczkowska. Warszawa 1963.
23. M. Twain: *Przygody Hucka*. Przekł. K. Tarnowska. Warszawa 1988.
24. L. Tołstoj: *Anna Karenina*. T. 1-2. Przekł. K. Hłakowiczówna. Warszawa 1976.
25. E. Zola: *Germinal*. Przekł. K. Dolatowska. Wstęp, oprac. J. Nowakowski. Wrocław 1978.
26. G. Hauptmann: *Tkacze: sztuka z lat czterdziestych XIX wieku*. Przekł. W. Szewczyk. Warszawa 1955.

dr hab. Wojciech Śmieja, prof. UŚ

Literatura XIX i XX wieku wobec dyskursów płciowej i seksualnej nienormatywności

"Wynalezienie" seksualności przez seksuologię XIX wieku uczyniło z seksualności i płci fundament tożsamości (Michel Foucault, Jonathan Katz, Didier Eribon). Prawo, medycyna, psychologia, publicystyka, sztuka i literatura wytwarzają "dyskurs płci i seksualności", który ma na celu delimitację i określenie prawidłowych i niewłaściwych tożsamości/zachowań. Kryteria nie są ani jasne, ani jednoznaczne, ani niezmiennie. Płynne, przesuwające się granice nowych tożsamości stanowią pożywkę dla pisarskiej wyobraźni, a najwybitniejsi twórcy epoki starają się dać wyraz niepokojom wzbudzonym przez nowe dyskursy płci i seksualności. W trakcie wykładów poszczególne dzieła literackie omawiane są w swojej artystycznej złożoności, ale istotnym komponentem wykładu jest również nakreślenie społeczno-historycznego tła ich powstania. Pełna realizacja tego zamierzenia nie jest możliwa bez zbudowania ramy teoretycznej i historycznoliterackiej (prace M. Foucaulta, H. Mayera, E. K. Sedgwick, G. Ritza). W trakcie wykładu poruszane będzie także zagadnienie "rezonowania" wybitnych dzieł światowego modernizmu w obszarze polskiej literatury i kultury, dzięki czemu ukazana zostanie łączność rodzimej tradycji literackiej z literaturami i kulturami zachodniego centrum cywilizacyjnego.

W trakcie wykładów omawiane są arcydzieła światowej literatury końca XIX i początku XX wieku, których osią tematyczną jest płciowa/bądź seksualna dysydencja:

1. "Portret Doriana Graya" O. Wilde'a
2. "Billy Budd" H. Melville'a
3. "Immoralista" i "Korydon" A. Gide'a
4. poezja K. Kawafisa
5. "Śmierć w Wenecji" T. Manna
6. "W poszukiwaniu straconego czasu" M. Prousta
7. "Orlando" Virginii Woolf
8. "Niepokoje wychowanka Torlessa" R. Musila
9. "Studnia samotności" R. Hall

Dr Alina Mitek-Dziemba

Literacka wyobraźnia Południa: w kręgu literatury śródziemnomorskiej

Celem zajęć jest zapoznanie studenta z pojęciem literatury Południa jako dystynktywnej kategorii funkcjonującej w komparatyście literackiej od czasów romantyzmu oraz prześledzenie współczesnych sposobów manifestowania się wyobraźni śródziemnomorskiej w twórczości literackiej i artystycznej basenu Morza Śródziemnego, z uwzględnieniem jego wielokulturowej, wielojęzycznej i interkontynentalnej specyfiki. Literatura śródziemnomorska jest tu pojęciem odnoszonym szeroko zarówno do rodzimych pisarzy obszaru Morza Śródziemnomorskiego, jak i do innych twórców pielgrzymujących do regionu i nawiązujących do niego w swojej twórczości, w tym także myślicieli filozoficznych, których wyobraźnia symboliczna daje się ująć z perspektywy południowego genius loci. W tym sensie „wytwarzanie Śródziemnomorza” jest owocem działań różnych autorów i nie poddaje się jednoznacznym przyporządkowaniom zgodnym z etykietkami narodowymi czy etnicznymi. Analizy tropów śródziemnomorskich w dziełach literackich i filozoficznych w trakcie wykładu czerpać będą z metodologii studiów postkolonialnych, transkulturowych i środowiskowych.

Sylabus:

1. Znaczenie Śródziemnomorza jako kolebki kultury europejskiej. Mit porwania Europy w interpretacjach literackich i artystycznych – relacje Północy i Południa, Wschodu i Zachodu. Pojęcie geografii wyobrażonej. Europa a konfrontacja z innością kulturową.
2. Podstawowe wyobrażenia kultury śródziemnomorskiej – uwarunkowania przyrodnicze, geograficzne, kulturowe, religijne. Mentalność śródziemnomorska i jej ekspresja w literaturze i sztuce. Sztuka różnych regionów Śródziemnomorza.
3. P. Matvejevič, *Brewiarz śródziemnomorski* – filologia morza, literacka podróż po regionie śródziemnomorskim, obrazowanie śródziemnomorskie.
4. Czy istnieje literatura śródziemnomorska? Literatura Południa i literatura Północy od romantyzmu do współczesności (Madame de Staël, Stendhal, A. Camus, P. Valéry, laureaci Prix Méditerranée).
5. Pojęcie *genius loci*. Motyw „Wielkiego Południa” w filozofii i literaturze (F. Nietzsche).
6. Literatura franko-maghrebska. Francuskojęzyczne kraje Maghrebu w kręgu myślenia śródziemnomorskiego. (Algieria, Maroko). Albert Camus, Tahar Ben Jelloun. Filozofia pomiędzy Europą a Afryką (Jacques Derrida).
7. Juan Goytisolo – kultura arabsko-muzułmańska (Hiszpania, Maroko).
8. Konstantinos Kawafis – Aleksandria i dziedzictwo hellenizmu.
9. Filozoficzno-literacka podróż po zabytkach obszaru śródziemnomorskiego: renesans – oświecenie (Montaigne, Monteskiusz, Goethe).
10. Grand Tour od romantyzmu do współczesności (G. Byron, polscy romantycy, F. Nietzsche, P. Muratow, D. H. Lawrence).
11. Sycylia: specyfika kulturowa i literacka wyspy. Relacja literatury sycylijskiej do literatury włoskiej i śródziemnomorskiej. L. Sciascia, V. Consolo, E. Vittorini, S. Quasimodo, G. T. di Lampedusa, M. Collura.
12. Neapol, miasto-palimpsest: J.W. von Goethe, J. Słowacki, G. Leopardi, S. Márai, E. de Luca, R. La Capria. Wycieczka na Capri.
13. Wenecja i sztuka Południa: J. Ruskin, M. Proust, P. Muratow, P. Matvejevič.
14. Triest: śródziemnomorska Mitteleuropa (C. Magris, F. Tomizza).

Literatura:

1. Predrag Matvejevič: *Brewiarz śródziemnomorski*. Przeł. D. Cirlić-Straszyńska. Sejny: Fundacja Pogranicze, 2003.
2. Franco Cassano: *Mediterranean Thinking*. W: *Mediterranean Passages. Readings from Dido to Derrida*. Ed. M. Cooke, E. Gökner, G. Parker. The University of North Carolina Press, 2008.
3. Paul Valéry: *Poezje*. Wybór R. Kołoniecki. Warszawa: PIW, 1975.
4. Konstantinos Kawafis: *Wiersze wszystkie* (wybór). Przeł. I. Kania. Kraków, Budapeszt, Syrakuzy: Wydawnictwo Austeria, 2019.
5. Albert Camus: *Zaślubiny. Lato*. Przeł. M. Leśniewska. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1981; *Obcy*. Przeł. M. Zenowicz. Warszawa: PIW, 1958.
6. Tahar Ben Jelloun: *Śpiąca królowa z Tysiąca i jednej nocy*. Przeł. K. Marczevska. Warszawa: Oficyna Naukowa, 2017.
7. Giuseppe Tomasi di Lampedusa: *Gepard*. Przeł. S. Kasprzysiak. Warszawa: Wydawnictwo Czuły Barbarzyńca, 2009. LUB *Lampart*. Przeł. Z. Ernstowa. Warszawa: PIW, 1963.
8. Matteo Collura: *Na Sycylii*. Przeł. J. Ugniewska. Warszawa: Zeszyty Literackie, 2013.
9. Predrag Matvejevič: *Inna Wenecja*. Przeł. D. Cirlić-Straszyńska. Sejny: Fundacja Pogranicze, 2005.
10. Friedrich Nietzsche: *Tako rzecze Zaratustra; Ecce Homo* (fragmenty)
11. W. Goethe: *Podróż włoska*. Przeł. H. Krzeczkowski. PIW, Warszawa 1980.
12. John Ruskin: *Niewinne oko. Szkice o sztuce*. Gdańsk: słowo obraz / terytoria, 2011 (fragm..)
13. Claudio Magris: *Itaka i dalej*. Przeł. J. Ugniewska. Sejny: Fundacja Pogranicze, 2009.
14. Marcel Proust: *W poszukiwaniu straconego czasu* (fragm.)
15. Jacques Derrida: *Jednojęzyczność innego, czyli proteza oryginalna*. „Literatura na Świecie”, nr 11-12 / 1998.
16. Juan Goytisolo: *Makbara*. Przeł. W. Charchalis. Warszawa: W.A.B., 2006.